

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Miluše Doškové v právní věci navrhovatele **Výrobního zemědělského družstva Hlučín**, se sídlem Ludgeřovice, Hlučínská 1275, zastoupeného JUDr. Pavlem Lasákem, advokátem se sídlem Opava, Masařská 3, za účasti: **1) M. H., 2) J. J., 3) J. M.**, v řízení o kasační stížnosti navrhovatele proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 10. 2010, č. j. 22 A 120/2010 - 102,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 10. 9. 1992, č. j. PÚ 204/1/160/91/92-1-ing. Ná, Okresní úřad v Opavě – Pozemkový úřad rozhodl dle § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 229/1991 Sb.“) o restitučním nároku oprávněné osoby k blíže specifikovaným nemovitostem v k. ú. Hlučín a k. ú. Markvartovice. Toto rozhodnutí napadl navrhovatel dne 19. 6. 2000 u Okresního soudu v Opavě *žalobou* a domáhal se *prohlášení jeho neplatnosti*. Okresní soud v Opavě usnesením ze dne 30. 10. 2000, č. j. 12 C 131/2000 – 5, vyslovil svou věcnou nepříslušnost a rozhodl, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena Krajskému soudu v Ostravě; toto usnesení nabylo právní moci dne 1. 10. 2005. K postoupení věci Krajskému soudu v Ostravě došlo dne 19. 10. 2010. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 21. 10. 2010, č. j. 22 A 120/2010 – 102, rozhodl tak, že se návrh - opravný prostředek odmítá.

V odůvodnění krajský soud uvedl, že usnesení Okresního soudu v Opavě o jeho věcné nepříslušnosti bylo vydáno za právního stavu, který tu byl v roce 2000, tj. v době,

kdy podle § 250l občanského soudního řádu, v tehdy účinném znění, krajské soudy jako soudy prvního stupně projednávaly opravné prostředky proti nepravomocným rozhodnutím státních orgánů ve věcech restituce zemědělského majetku (§ 9 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb.). Krajský soud poukázal na to, že od 1. 1. 2003 vstoupil v účinnost zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“) a současně byla zákonem č. 151/2002 Sb., změněna i relevantní ustanovení občanského soudního řádu (dále též „o. s. ř.“); tím došlo k oddělení správního soudnictví (přezkum rozhodnutí vydaných orgány veřejné správy v oblasti veřejnoprávní) od přezkumu správních rozhodnutí vydaných ve věcech soukromého práva, které i nadále náleží obecným soudům, rozhodujícím v řízení dle § 244 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2003. Krajský soud naznal, že se v nyní posuzovaném případě jedná o situaci, kdy správní orgán rozhodl v soukromoprávní věci a tudíž je k soudnímu přezkumu věcně příslušným soud v občanském soudním řízení. Aplikoval přechodné ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s., které krajskému soudu v takovém případě ukládá žalobu jako nepřípustnou odmítnout podle § 68 písm. b) s. ř. s. Krajský soud zároveň aplikoval § 46 odst. 2 s. ř. s., a poučil navrhovatele, že může do jednoho měsíce od právní moci usnesení podat u Okresního soudu v Opavě žalobu a tím zůstanou zachovány účinky podání opravného prostředku, který byl nyní krajským soudem odmítnut.

Usnesení krajského soudu napadl navrhovatel (dále jen „stěžovatel“) kasační stížností, v níž explicitně neodkázal na konkrétní zákonný důvod. Z obsahu kasační stížnosti je nicméně zřejmé, že je tvrzen kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., který jako jediný dopadá na případy přezkumu usnesení o odmítnutí žaloby. Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Stěžovatel v kasační stížnosti uvedl, že krajský soud měl, s odkazem na § 68 písm. b) s. ř. s., usnesením věc přímo postoupit zpět věcně a místně příslušnému Okresnímu soudu v Opavě. Podle stěžovatele není přechodným ustanovením § 129 s. ř. s. dotčena právní úprava zkoumání věcné příslušnosti soudu kdykoliv za řízení podle § 104a o. s. ř.

Stěžovatel poukazuje na fakt, že usnesení Okresního soudu v Opavě ze dne 30. 10. 2000 o jeho věcné nepříslušnosti nabylo právní moci až dne 1. 10. 2005, tedy až za účinnosti nové právní úpravy. Nemohly tak nastat právní účinky tohoto rozhodnutí, byl-li Okresní soud v Opavě již ode dne 1. 1. 2003 věcně příslušný k projednání žaloby (respektive opravného prostředku). Původní nedostatek věcné příslušnosti okresního soudu byl tedy později zhojen v důsledku změny právní úpravy a tento soud proto vůbec neměl důvod věc postupovat krajskému soudu. Krajský soud v Ostravě měl postupovat podle § 104a o. s. ř., a nikoli věc odmítat podle § 46 odst. 2 až 4 s. ř. s., protože pojmově vůbec nedošlo k právním účinkům, spojeným s postoupením věci.

Dále stěžovatel namítá, že napadené rozhodnutí vydal Pozemkový úřad v Opavě sice v soukromoprávní věci, avšak mimo mez své zákonné pravomoci, neboť pravomoc

k vydání napadeného rozhodnutí, ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) zákona č. 229/1991 Sb. neměl.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 2, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 1, věty první s. ř. s.

Kasační stížnost není důvodná.

Nejprve je nutno připomenout, že se v daném případě věcně jedná o přezkum rozhodnutí vydaného dle § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb. Předmětem předcházejícího správního řízení bylo posouzení restitučního nároku *oprávněné osoby* k zemědělským nemovitostem a rozhodnutí o tom, zda se tato osoba stává jejich vlastníkem či nikoliv. Restituční řízení je tedy svou povahou řízením, kde se rozhoduje ve věci práva soukromého, tedy o vlastnickém právu k nemovitostem (respektive o *obnovení* tohoto práva); k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2003, č. j. 7 As 2/2003 – 69. Právo vlastnické je evidentně právem soukromým a jako takové vyžaduje vyšší stupeň soudní ochrany, než jaký mu byl poskytován ve správním soudnictví podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2002. Proto zákonodárce zavedl dvoukolejnost soudní ochrany, kdy (v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva) věci práva soukromého projednávají a rozhodují obecné soudy podle novelizované části páté občanského soudního řádu, kde již soud neprovádí pouze *ex post* přezkum správního rozhodnutí, ale je povolán k tomu, aby případně sám rozhodl v meritu věci. Naopak rozhodnutí vydaná ve věcech veřejnoprávní povahy podléhají kognici správních soudů, v procesním režimu s. ř. s. Ten proto v § 68 písm. b) stanoví, že žaloba *ve správním soudnictví* je nepřípustná, směřuje-li proti rozhodnutí správního orgánu *v soukromoprávní věci*, vydanému v mezích pravomoci správního orgánu.

Krajský soud správně posoudil, že věc, o níž bylo rozhodováno stěžovatelem rozporovaným restitučním rozhodnutím, náleží do pravomoci soudů v občanském soudním řízení, tedy do řízení podle části páté o. s. ř., ve znění od 1. 1. 2003. Podle § 249 odst. 1 o. s. ř. je k řízení v prvním stupni příslušný okresní soud; odstavec 2 téhož ustanovení, který zakládá věcnou příslušnost krajského soudu v prvním stupni, se nepoužije, neboť ta je vyhrazena pro rozhodování o vkladu práv do katastru nemovitostí. Krajský soud tedy správně dovodil, že podle stávající právní úpravy je *věcně* příslušným k rozhodnutí o stěžovatelově věci okresní soud, konkrétně Okresní soud v Opavě. Zde je třeba upozornit, že otázku *věcné* příslušnosti musí (obecně vzato každý) soud posuzovat kdykoli v průběhu řízení (na rozdíl od příslušnosti *místní*, kde se uplatňuje podmínka *perpetuatio fori*) a zjistí-li, že není soudem *věcně* příslušným, musí věc (v jakémkoli stádiu řízení) postoupit soudu příslušnému (viz dále).

Východiskem pro další procesní postup krajského soudu bylo posouzení povahy návrhu, kterým stěžovatel vyvolal soudní řízení. Zde zcela správně vycházel nikoli z formálního označení, ale z obsahu „*žaloby na neplatnost rozhodnutí*“, kterou vyhodnotil jako *opravný prostředek* podle dosavadních právních předpisů, kterým bylo, mimo jiné, možné do 31. 12. 2002 napadnout i rozhodnutí vydaná dle § 9 zákona č. 229/1991 Sb. (§ 9

odst. 6 tohoto zákona). Za této situace pak krajský soud správně aplikoval přechodná ustanovení s. ř. s., neboť právě jejich smyslem je řešení situace, kdy byl opravný prostředek podán před změnou právní úpravy správního soudnictví (recentní procesní úprava tento institut již nezná) a do 31. 12. 2002 o něm nebylo rozhodnuto.

Podle ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s. platí, že *řízení o opravných prostředcích podaných přede dnem účinnosti tohoto zákona, o nichž soud nerozhodl do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí v řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního tohoto zákona; jde-li o řízení ve věcech, o nichž má jednat a rozhodnout soud v občanském soudním řízení, soud postupuje podle § 68 písm. b). Účinky procesních úkonů v těchto řízeních učiněných zůstávají zachovány a posoudí se přiměřeně podle ustanovení tohoto zákona. Ustanovení § 46 odst. 2 až 4 se užijí obdobně.* Toto přechodné ustanovení dává jednoznačný návod, jak postupovat i v nyní řešené situaci. Krajský soud neměl jinou možnost, než vyhodnotit žalobu jako nepřípustnou podle § 68 písm. b) s. ř. s. a z toho důvodu ji podle § 46 odst. 2 s. ř. s. odmítnout. Přitom správně poučil stěžovatele o možnosti podat žalobu k věcně příslušnému okresnímu soudu v jednoměsíční lhůtě od právní moci usnesení (§ 46 odst. 2 s. ř. s.); v takovém případě pak bude mít stěžovatel podle § 82 odst. 3 o. s. ř. zachovány účinky zahájení řízení ke dni, kdy podal u soudu odmítnutý opravný prostředek (tj. ke dni 19. 6. 2000).

Stěžovatel se mýlí, pokud namítá, že měl krajský soud postupovat podle § 104a o. s. ř. Krajský soud v Ostravě rozhodoval v této věci jako *správní* soud, který primárně postupuje podle soudního řádu správního. Občanský soudní řád se v *soudním řízení správním* (nestanoví-li s. ř. s. jinak) aplikuje pouze přiměřeně (tedy neobsahuje-li s. ř. s. vlastní úpravu), a to výlučně v rozsahu prvé a třetí části občanského soudního řádu (§ 64 s. ř. s.). Ustanovení § 104a o. s. ř. spadá do části třetí tohoto zákona, a proto by jeho přiměřená aplikace mohla principiálně přicházet v úvahu. Aplikovat lze však pouze odstavec prvý tohoto ustanovení, dle kterého věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoli za řízení. Toto ustanovení představuje podmínku řízení, která je společná pro oba typy soudního řízení. V ostatních odstavcích je ustanovení § 104a o. s. ř. nepoužitelné, neboť dopadá na konflikt věcné příslušnosti soudů v rámci soustavy obecného soudnictví, nikoli mezi soudy obecnými a správními.

Konflikt mezi věcnou příslušností soudů správních a soudů v obecných, obsahuje o. s. ř. v ustanovení § 104b – zde stanovený postup bude aktivován v případě, kdy je k *obecnému* soudu podána žaloba, která však věcně náleží *správním* soudům. Možnost, že by Krajský soud v Ostravě mohl dle tohoto ustanovení postupovat, je ovšem pojmově vyloučena. Jak již bylo opakovaně konstatováno, vystupoval zde jako soud *správní* a primárně tak musel postupovat dle procesní úpravy správního soudnictví, tedy dle soudního řádu správního, který v § 46 odst. 2 stanoví, že správní soud návrh *odmítne* tehdy, domáhá-li se navrhovatel rozhodnutí ve sporu nebo v jiné právní věci, o které má jednat a rozhodnout soud v občanském soudním řízení, anebo domáhá-li se návrhem přezkoumání rozhodnutí, jímž správní orgán rozhodl v mezích své zákonné pravomoci v soukromoprávní věci. V usnesení o odmítnutí návrhu musí být navrhovatel poučen o tom, že do jednoho měsíce od právní moci usnesení může podat žalobu a ke kterému věcně příslušnému soudu.

Posledně zmiňované ustanovení se však z povahy věci aplikuje na řízení zahájená po 1. 1. 2003, tj. po účinnosti nové právní úpravy správního soudnictví. Vzhledem k tomu, že v nyní posuzovaném případě jde o řízení zahájené ještě za účinnosti předchozí právní úpravy správního soudnictví, bylo nutné aplikovat nejprve intertemporální ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s., které řeší případy, kdy k podání opravného prostředku došlo před 1. 1. 2003 a do té doby o něm nebylo rozhodnuto. Toto ustanovení pak v případě přezkumu soukromoprávního rozhodnutí správního orgánu předpokládá odmítnutí žaloby správním soudem, jak již bylo výše uvedeno. Soudní řád správní ani na žádném místě nepočítá s možnosti prostého postoupení věci zpět okresnímu soudu, jak tvrdil a požadoval stěžovatel v kasační stížnosti. Jestliže byla stěžovatelova věc krajskému soudu postoupena, nemohl s ní, při vědomí své věcné nepříslušnosti, naložit jinak, než učinil; musel ji tedy odmítnout podle § 46 odst. 2 s. ř. s., ve spojení s § 68 písm. b) s. ř. s. Procesní situace, která ve stěžovatelově případě nastala, je jistě nestandardní, avšak řešitelná za použití přechodných ustanovení. Stěžovatel je sice při jejich aplikaci nucen podat nový návrh věcně příslušnému okresnímu soudu, nicméně lhůta spojená s podáním prvního návrhu mu zůstala zachována, a toto procesní řešení mu tedy neodpírá soudní ochranu v jeho právní věci. Odmítnutím žaloby ve správním soudnictví je toliko postaveno na jisto, že nejde o věc správního soudnictví, avšak umožňuje stěžovatelovi obrátit se v zachovalé lhůtě na příslušný obecný soud.

Stěžovatel rozporuje i postup Okresního soudu v Opavě při vyslovení věcné nepříslušnosti a postoupení věci krajskému soudu. Namítá, že věcná nepříslušnost okresního soudu byla v mezidobí zhojena změnou právní úpravy a že tento soud proto neměl vůbec věc postupovat krajskému soudu. Stěžovatel ovšem přehlíží fakt, že svůj opravný prostředek (označený jako *žaloba*) podal k věcně nepříslušnému (okresnímu) soudu. Ten, zcela v souladu s tehdy účinnou úpravou o. s. ř., vyslovil podle § 104a o. s. ř. usnesením ze dne 30. 10. 2000 svoji věcnou nepříslušnost a postoupil věc Krajskému soudu v Ostravě. Toto usnesení bylo doručeno stěžovateli dne 10. 11. 2000; pro obtíže spojené s doručováním dalším účastníkům (respektive jejich právním nástupcům) však právní moci nabylo až dne 1. 10. 2005. Je přitom třeba rozlišovat právní moc usnesení na jedné straně a vázanost soudu vyneseným usnesením na straně druhé. Podle § 170 odst. 1 o. s. ř. je totiž soud *vázán usnesením, jakmile je vyhlášeno; nedošlo-li k vyhlášení, jakmile bylo doručeno, a není-li třeba doručovat, jakmile bylo vyhotoveno*. Předmětné usnesení nebylo vyhlášeno, neboť bylo soudem vydáno bez nařízení jednání; v takovém případě platí, že Okresní soud v Opavě byl usnesením o své věcné nepříslušnosti vázán, jakmile bylo doručeno byť jen některému z jeho adresátů. Okresní soud byl tedy vyneseným usnesením vázán již od 10. 11. 2000, kdy bylo doručeno třem účastníkům řízení, a to bez ohledu na to, že právní moci toto usnesení nabylo až v roce 2005. Jakmile je soud usnesením o věcné nepříslušnosti vázán, nemůže se již od něj odchýlit, změnit jej či jeho existenci ignorovat. Nejedná se totiž o usnesení, kterým se upravuje jen vedení řízení, při zachování jeho stávajících podmínek (tedy i příslušnosti soudu), tedy rozhodnutí, kterým soud není vázán a může jej sám kdykoliv změnit (nařízení a odročení jednání, předvolání, spojení věcí apod.). Usnesení o věcné nepříslušnosti a postoupení věci jiném soudu je závažné procesní rozhodnutí, které se může dotknout procesních práv účastníků; proto také podléhá možnosti odvolacího přezkumu. Jinak řečeno, Okresní soud v Opavě byl při vázanosti usnesením o věcné nepříslušnosti povinen věc (po nabytí právní moci) postoupit soudu

v tomto usnesení označeném, a to bez ohledu na pozdější změnu právní úpravy a s tím související změnu věcné příslušnosti soudů. Jiné procesní řešení nebylo možné.

Pokud jde konečně o námitku, že Pozemkový úřad v Opavě rozhodl v napadeném rozhodnutí mimo svou zákonnou kompetenci, k té se Nejvyšší správní soud nemohl vyjádřit, neboť předmětem tohoto kasačního řízení bylo výlučně posouzení procesního postupu Krajského soudu v Ostravě, tedy zodpovězení otázky, zda byly splněny podmínky pro odmítnutí návrhu krajským soudem či nikoliv.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou, nezbylo mu, než ji za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1, věty druhé s. ř. s. rozsudkem zamítnout.

O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1, věty první s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Vzhledem k tomu, že stěžovatel byl v řízení o kasační stížnosti procesně neúspěšný, právo na náhradu nákladů řízení mu nenáleží. Pokud jde o účastníky 1) až 4), v jejich případě nebylo prokázáno, že by jim v souvislosti s tímto řízením nějaké náklady vznikly. Nejvyšší správní soud proto v jejich případě rozhodl tak, že se jim právo na náhradu nákladu řízení nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. října 2011

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu